



# Informace ze zdravotnictví Jihomoravského kraje

Ústavu zdravotnických informací a statistiky  
České republiky

Brno  
21.8.2006

9

## Psychiatrie včetně AT - návykových nemocí a sexuologie - činnost oboru v Jihomoravském kraji v roce 2005

*Psychiatry incl. Alcohol and Drugs Guidance Centres and Sexology - Activity  
in Branch in the Jihomoravsky Region in 2005*

### Souhrn

Informace ze zdravotnictví kraje o činnosti oboru psychiatrie, návykových nemocí a sexuologie – činnost oboru v Jihomoravském kraji v roce 2005 obsahuje údaje o ambulantní péči z oblasti sítě zdravotnických zařízení, personálního zajištění, činnosti a stručný přehled pacientů podle užívané psychoaktivní látky. Údaje jsou členěny dle druhu zdravotnického zařízení a dle území.

### Summary

*Information on health service activity in the branch of psychiatry including alcohol and drugs guidance centres and sexology in the Jihomoravsky region in 2005 contains data about out-patient care, in particular, about health service network, personnel capacity, activity and a brief overview of patients by used psychoactive substance. Data are presented by type of health establishment and by territory.*

Data jsou čerpána z výkazů o činnosti oboru, které každoročně poskytují psychiatrické ordinace včetně ambulantních částí nemocnic, tj. psychiatrie, sexuologie, AT <sup>1)</sup> pracoviště, zařízení poskytující parciální hospitalizaci (stacionáře), zařízení krizové intervence, pracoviště drogové závislosti a ambulantní pracoviště psychiatrické léčebny.

Výkazy jsou součástí Programu statistických zjišťování Ministerstva zdravotnictví ČR pro rok 2005, formuláře a pokyny pro vyplnění jsou vystaveny na internetu [www.uzis.cz](http://www.uzis.cz) [NZIS/Výkazy 2005]. Počet obyvatel pro výpočet ukazatelů byl získán z dostupných zdrojů ČSÚ. Souhrnné IZK o činnosti oboru psychiatrie z předchozích let a za ostatní kraje jsou dostupné na výše uvedených stránkách ústavu v části Rychlé informace.

### Ambulantní péče

Zdravotní péče v oboru psychiatrie a sexuologie byla v uplynulém roce zabezpečena na 82 ambulantních pracovištích, přičemž 79 % z nich tvořily samostatné ordinace lékaře specialisty. Odbornou péči zajišťovalo 86,10 lékařů, z toho 78,40 psychiatrů, 12,98 psychologů a 42,43 zdravotnických pracovníků nelékařů bez odborného dohledu, zkráceně ZPBD, pracovníci v evidenčním počtu i smluvní. V samostatných ordinacích zajišťovalo péči 72 % lékařů. Při stejném počtu ordinací došlo proti roku 2004 k nárůstu lékařských míst o 5,15.

<sup>1)</sup> Pracoviště poskytující zdravotnickou péči alkoholikům a toxikomanům

V průběhu roku 2005 provedly psychiatrické ambulance 314 406 ošetření-vyšetření (dále jen ošetření), což představuje jen nepatrný pokles o 0,2 % proti předchozímu roku. V relaci na 10 tisíc obyvatel kraje připadlo 2 782 ošetření, republikový průměr činil 2 628 ošetření. Převážná část všech ošetření, 82 %, byla pacientům poskytnuta v samostatných ordinacích lékaře specialisty. Psychiatrickou péčí stále vyhledávají více ženy. Porovnáním počtu ošetření na 10 tisíc žen připadá v kraji 3 285 ošetření, na stejný počet mužů pak 2 248.

Celkově bylo v kraji ošetřeno 50 826 pacientů, proti roku 2004 došlo k poklesu o 0,7 %. Z hlediska věkových skupin ošetřili lékaři 2 701 dětí do 14 let, 3 316 mladistvých ve věku 15-19 let a 44 809 osob starších 20 let. Na každého pacienta připadlo průměrně za rok 6 ošetření. V rámci ochranné léčby bylo 385 pacientům poskytnuto 2 975 ošetření. Počtu léčených pacientů v daném roce odpovídá počet prvních ošetření, každý pacient tak může být započítán jen jednou. Z porovnání vyplývá, že nejrizikovější skupinou jsou pacienti starší 20 let, u nichž připadlo na 10 tisíc osob stejné věkové kategorie 501 případů, u dorostu to je 463 a u dětí 164 léčených na 10 tisíc osob stejného věku. V porovnání s obdobím 2004/2003, kdy byl nárůst přes 13 %, zůstal počet dospělých pacientů na stejné úrovni jako v roce 2004. U dorostu došlo k nárůstu o 5 %, naopak počet dětí poklesl o 14 %.

Mezi nejvytíženější patřili lékaři v okrese Znojmo, kde na 1 lékaře připadlo 5 502 ošetření a 913 prvních ošetření. Následovali lékaři okresu Blansko s počtem 5 400 ošetření a 1 083 prvních. Nejnižší počet ošetření na 1 lékaře vychází v Brně, kde zajišťuje péči desetkrát více odborných lékařů, než je průměr ostatních okresů, a na 1 lékaře připadlo 3 249 ošetření a 497 prvních. Průměr za kraj činil 3 652 ošetření a 590 ošetření prvních na 1 lékaře a rok.

Ze skupiny sledovaných onemocnění jsou dlouhodobě nejčastější neurotické poruchy (40,5 % prvních ošetření), afektivní poruchy (17 %), organické duševní poruchy (10,5 %) a schizofrenie (9 %). Jednotkou zjišťování je diagnóza, nikoli pacient, který tak může být započítán ve více skupinách diagnóz. Sledujeme-li strukturu vyšetření podle pohlaví, ženy bývají léčeny pro neurotické poruchy ze 67 %, afektivní poruchy 68 % a organické duševní poruchy 60 %. Pro schizofrenii vychází počty zhruba na polovinu.

Ve věkové kategorii 0-14 let tvoří 94 % všech prvních ošetření tyto skupiny nemocí: vývojové poruchy v dětství a adolescenci (69 %), neurotické poruchy (15 %) a mentální retardace (10 %). Dorostová skupina 15-19 let byla nejčastěji léčena pro neurotické poruchy (39 %) a vývojové poruchy (19 %), s 8 % následovaly poruchy osobnosti, afektivní poruchy, mentální retardace a poruchy vyvolané psychoaktivními látkami. Dospělá populace vyhledala psychiatrickou pomoc nejčastěji pro neurotickou poruchu (42 %), afektivní poruchu (18 %) a organickou duševní poruchu (12 %). Významnou změnou jak u mladistvých tak u dospělých pacientů je 50 % nárůst poruch v souvislosti s užíváním psychoaktivních látek.

### **Činnost pracovišť AT - poskytujících péči alkoholikům a toxikomanům**

Součástí ročních výkazů o činnosti oboru je příloha o léčbě alkoholiků a toxikomanů, která je obrazem prevalence pacientů; sleduje pacienty tzv. „živé“ a „klidové“ kartotéky. Přílohu vyplnilo 56 poskytovatelů zdravotní péče.

„Živou“ kartotéku tvoří všichni pacienti aktivně léčení krátkodobě i dlouhodobě, všichni pacienti sledovaní zdravotně a sociálně a všichni pacienti s uloženou ochrannou léčbou. Bylo zde evidováno 1 367 žen a 3 410 mužů. V porovnání s rokem 2004 se o jednu třetinu navýšil počet žen a o jednu pětinu počet mužů. Alkoholici tvořili 72 % sledovaných pacientů, 870 žen a 2 553 mužů, z toho závislých bylo 78 %. Proti roku 2004 se počet

alkoholiků zvýšil o 26 %. V přepočtu na 10 tisíc obyvatel připadá nejvíce alkoholiků na věkovou skupinu 30-39 let, a to jak ženy, 29 léčených, tak muži, 88 léčených. Krajský průměr na 10 tisíc obyvatel činí 30 léčených a přesahuje tak hodnoty udávané za republiku, 27 léčených alkoholiků. Pro zneužívání drog bylo léčeno 497 žen a 857 mužů, závislost u nich přesáhla 74 %. Proti roku 2004 došlo k nárůstu léčených o 19 %. Nejčastěji užívanou látkou byla stimulancia (126 žen, 229 mužů), z nich byl v 81 % užitý metamfetamin. Další výrazně užívanou skupinou byla kombinace drog (55 žen, 135 mužů), opiáty a opioidy (67 žen, 114 mužů), z toho heroin v 55 % případů, sedativa a hypnotika (107 žen a 66 mužů). Krajský průměr na 10 tisíc obyvatel činil 12 léčených toxikomanů, za ČR 17. Tabák užívalo celkem 244 pacientů, 98 žen a 146 mužů.

Do „klidové“ kartotéky jsou zařazeny osoby, u kterých je poslední záznam ve zdravotnické dokumentaci starší než jeden rok, nepokládají se za pacienty, o které ambulantní pracoviště pečuje; z evidence se vyřazují až po 10 letech. Klidová kartotéka evidovala 2 644 žen a 4 820 mužů.

## **Lůžková péče**

### *Využívání lůžkového fondu a zatížení zdravotnických pracovníků*

Lůžkovou psychiatrickou péči poskytovalo na 227 lůžkách čtyř nemocničních oddělení 20,45 lékařů a 87,03 ZPBD. Pro děti bylo vyčleněno 18 lůžek. Celkem bylo v nemocnicích hospitalizováno 2 846 pacientů, průměrná ošetrovací doba činila necelé 24 dny. Nemocniční letalita, tj. počet zemřelých na 1 000 osob, které opustily nemocnici, činila 1,4 promile. V odborném léčebném ústavu poskytovalo péči na 780 lůžkách 36,37 lékařů a 269,64 ZPBD. Hospitalizováno bylo 3 405 pacientů a ošetřování byli v průměru 79,5 dne. Nemocniční letalita činila 26,4 promile.

Dětské lůžkové psychiatrické oddělení není v kraji zastoupeno ani v nemocnicích ani v odborném léčebném ústavu. V ČR jsou 4 lůžková dětská psychiatrická oddělení se 119 lůžky v nemocnicích a další 2 oddělení s 270 lůžky v odborných léčebných ústavech. Hospitalizováno zde bylo celkem 2 169 dětí. Kromě toho je v ČR jedno oddělení gerontopsychiatrie v odborném léčebném ústavu s 30 lůžky, 74 hospitalizovanými a průměrnou ošetrovací dobou 126,6 dne.

### *Personální zajištění a kapacita psychoterapeutických stacionářů*

V kraji poskytlo psychiatrickou péči Denní psychoterapeutické sanatorium Elysium – Sdružení podané ruce s kapacitou 100 míst a stacionář pro dospělé při Psychiatrické léčebně Brno s 25 místy. Odbornou péči ve stacionářích zajistili 3,00 lékaři, 3,70 ZPBD a 1,80 psychologů. Hospitalizováno bylo během roku 471 pacientů.

Zpracovala: Dana Chalupová  
ÚZIS ČR, Jihomoravský krajský odbor  
Výstavní 17/19, 603 00 Brno  
Telefon: 543 184 156  
<mailto:chalupova@uzis.cz>  
<http://www.uzis.cz/>

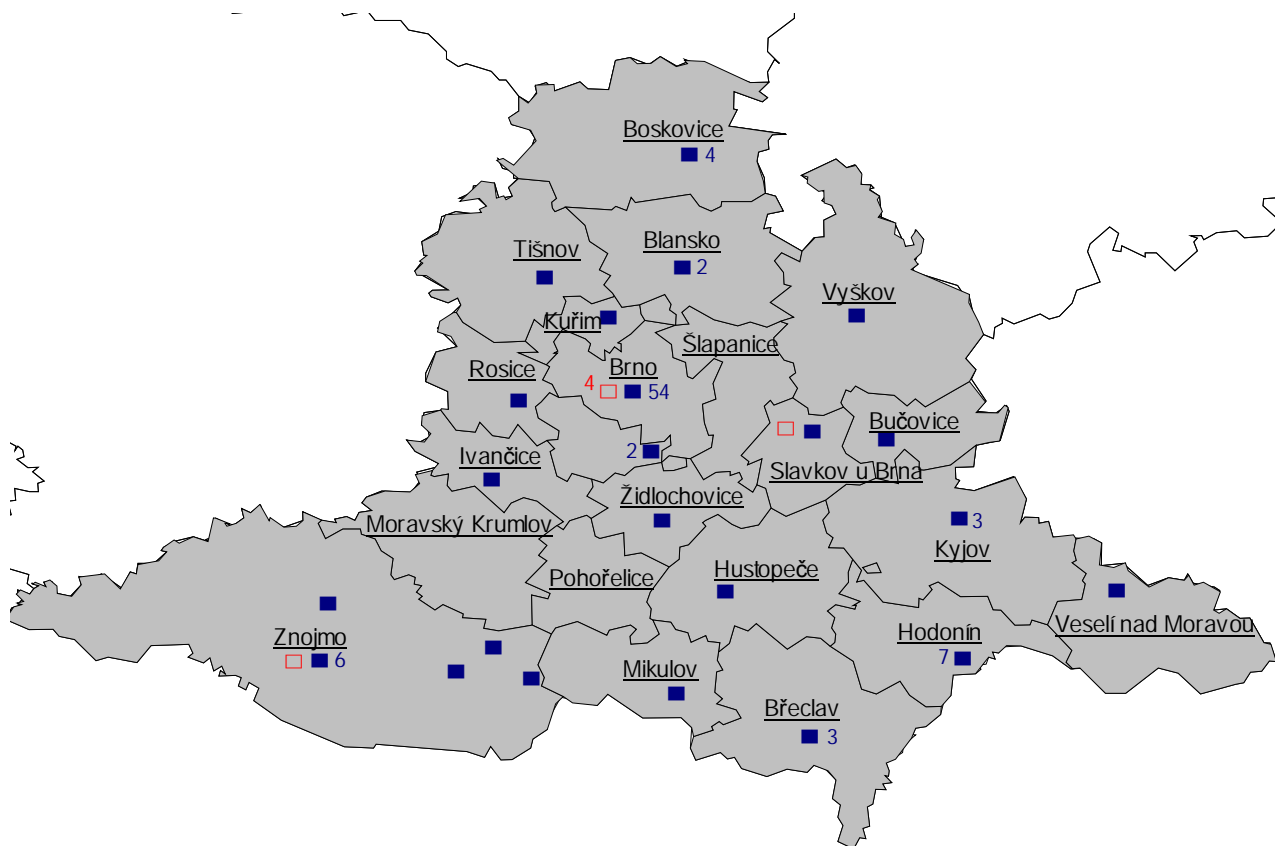
**Personální zajištění ambulantní péče dle poskytovatele péče  
a dle územních celků**

	Počet ZZ a pracovišť	Počet pracovníků <sup>1)</sup>			
		lékaři		psycho- logové	ZPBD <sup>2)</sup>
		celkem	z toho psychiatři		
dle poskytovatele péče					
Ambulantní část lůžkových zařízení	11	18,90	16,10	12,98	20,03
Samostatná ordinace lékaře specialisty	65	62,00	58,60	-	19,65
Ostatní ambulantní zařízení	6	5,20	3,70	-	2,75
Jihomoravský kraj	82	86,10	78,40	12,98	42,43
dle území (okresů)					
Blansko	6	4,80	4,80	-	4,30
Brno-město	47	55,70	48,30	9,90	29,83
Brno-venkov	8	6,05	5,80	-	2,40
Břeclav	5	4,50	4,50	-	-
Hodonín	7	7,30	7,30	-	1,00
Vyškov	3	2,50	2,50	-	1,90
Znojmo	6	5,25	5,20	3,08	3,00
ČR	751	712,59	666,31	83,89	398,40

<sup>1)</sup> Součet úvazků, vč. smluvních

<sup>2)</sup> ZPBD - zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí bez odborného dohledu dle zákona č. 96/2004 Sb. o nelékařských zdravotnických povoláních § 5 - § 21

### Síť zdravotnických zařízení poskytujících ambulantní a lůžkovou péči v oboru psychiatrie vč. AT a sexuologie dle ORP \*)



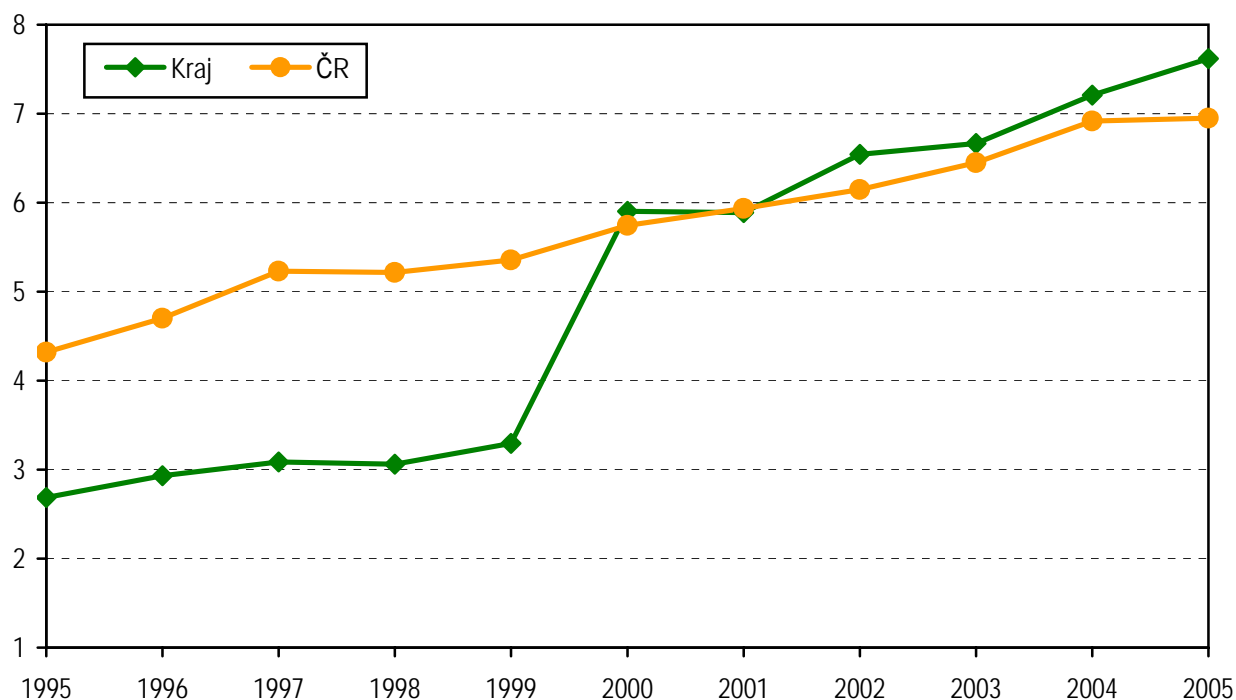
■ - obec se sídlem ambulantního zařízení (uvedeno včetně detašovaných pracovišť)

□ - obec se sídlem lůžkového zařízení (včetně detašovaných pracovišť)

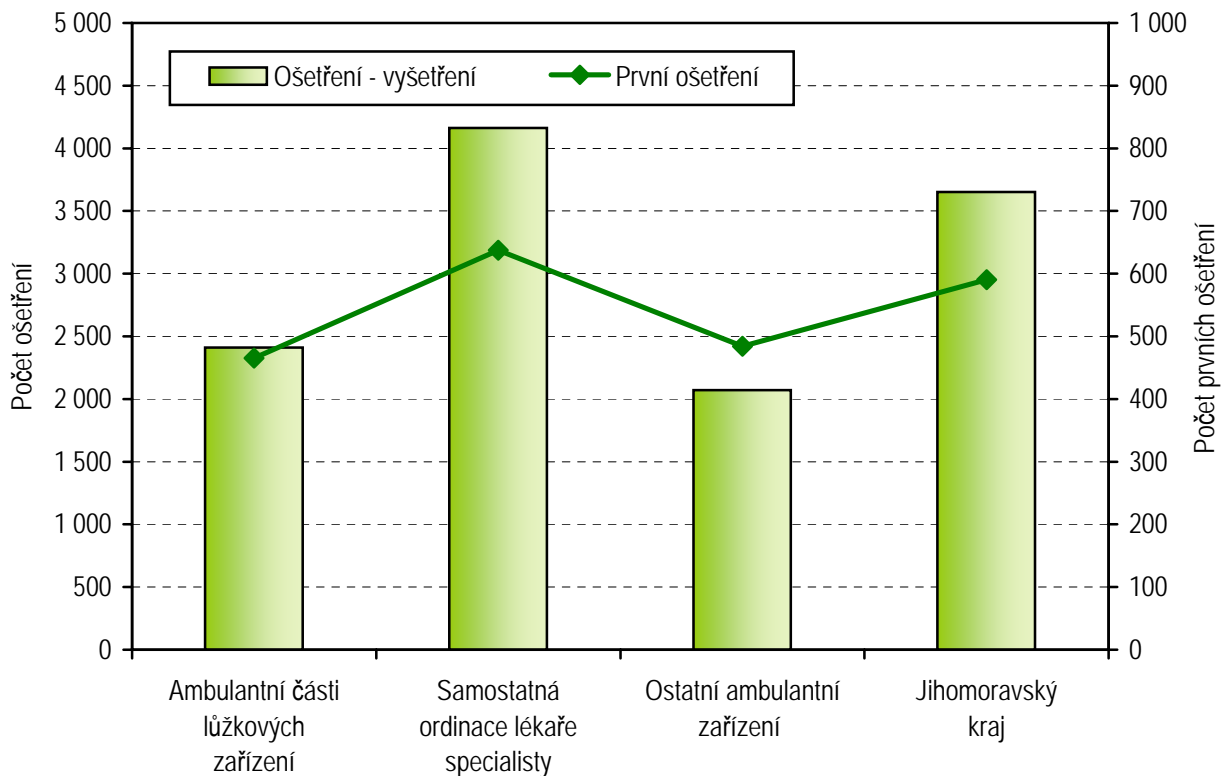
\*) správní obvod obce s rozšířenou působností

Brno - název správního obvodu obce s rozšířenou působností

**Počet lékařů na 100 tisíc obyvatel v letech 1995 - 2005**



**Počet ošetření - vyšetření a prvních ošetření na 1 lékaře dle druhu zdravotnického zařízení**



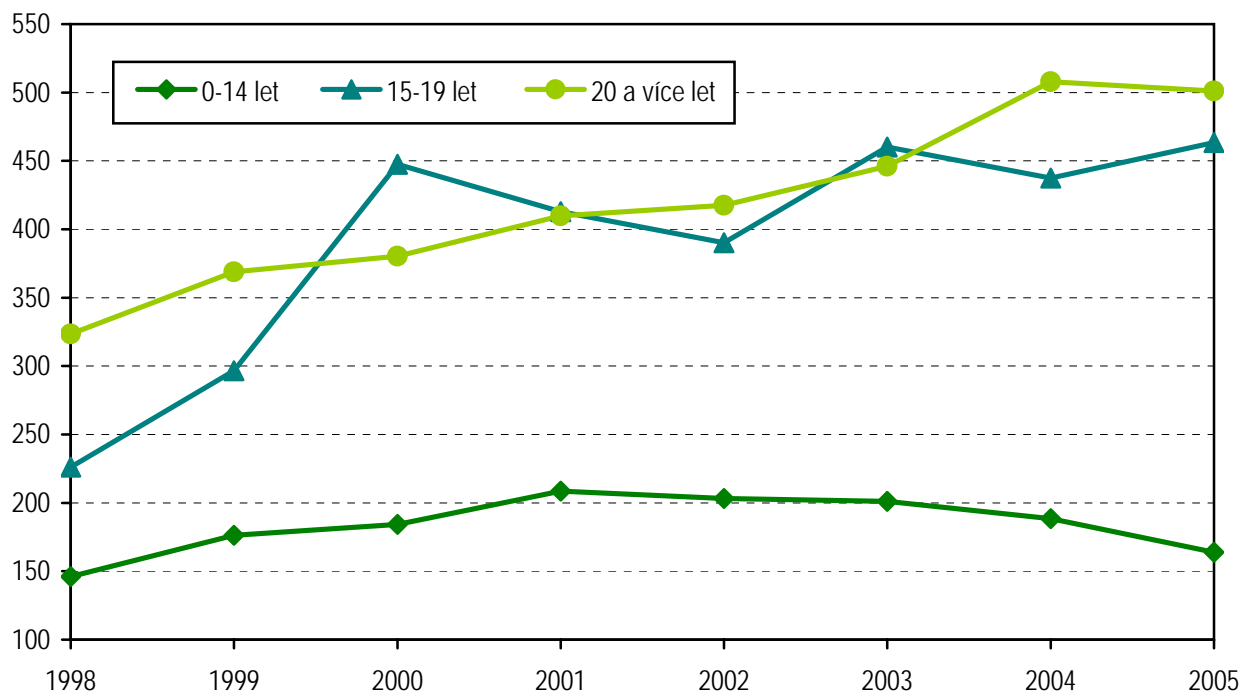
### Ambulantní péče (počty ošetření - vyšetření) dle území

Území, okres	Počet ošetření - vyšetření			Počet prvních ošetření <sup>1)</sup>			Počet ošetření - vyšetření na 1 léčeného pacienta
	celkem	z toho žen (%)	z toho dětí <sup>2)</sup> (%)	celkem	z toho žen (%)	z toho dětí <sup>2)</sup> (%)	
Blansko	25 919	64,26	0,76	5 199	63,67	0,85	4,99
Brno-město	180 976	59,86	4,00	27 671	55,79	7,14	6,54
Brno-venkov	21 259	65,56	0,10	2 700	62,11	0,11	7,87
Břeclav	16 175	60,47	9,09	3 003	58,91	7,36	5,39
Hodonín	29 210	58,91	7,05	5 266	58,36	6,23	5,55
Vyškov	11 984	57,50	0,60	2 196	60,15	1,05	5,46
Znojmo	28 883	63,39	2,10	4 791	67,77	2,19	6,03
Jihomoravský kraj	314 406	60,79	3,71	50 826	58,70	5,31	6,19
ČR	2 689 389	60,54	3,49	450 166	59,32	5,01	5,97

<sup>1)</sup> Počet prvních ošetření v daném roce odpovídá počtu léčených pacientů v daném roce

<sup>2)</sup> Děti ve věku 0-14 let

**Počet léčených pacientů dle věku na 10 tisíc obyvatel dané věkové skupiny**



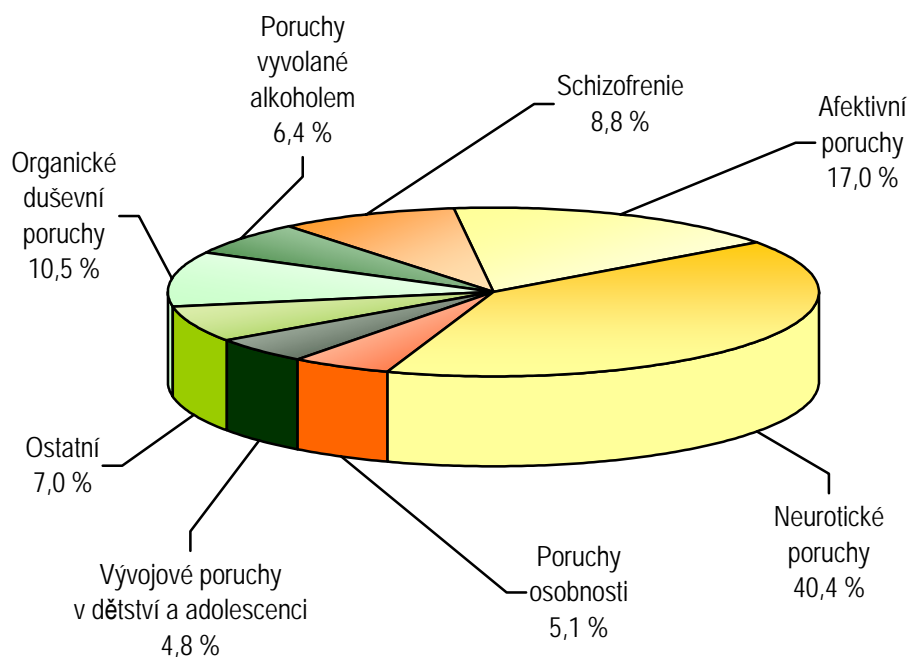
## Léčení pacientů \*) pro vybraná onemocnění

Vybraná onemocnění (diagnóza MKN-10)	Počet prvních ošetření pro vybrané onemocnění		
	Jihomoravský kraj absolutně	na 10 000 obyvatel <sup>1)</sup>	
		Jihomoravský kraj	ČR
Organické duševní poruchy (F00-F09)	5 715	50,56	49,56
Poruchy vyvolané alkoholem (F10)	3 509	31,05	25,63
Poruchy vyvolané ostatními psychoaktivními látkami (F11-F19)	1 140	10,09	12,65
Schizofrenie (F20-F29)	4 819	42,64	40,19
Afektivní poruchy (F30-F39)	9 212	81,50	88,43
Neurotické poruchy (F40-F48, F50-F59)	22 038	194,98	173,61
Poruchy osobnosti (F60-F63, F68-F69)	2 754	24,37	25,41
Sexuální poruchy, deviace (F64-F66)	530	4,69	2,88
Mentální retardace (F70-F79)	1 809	16,00	16,66
Vývojové poruchy v dětství a adolescenci (F80-F98) <sup>1)</sup>	2 625	111,12	96,71
Neurčená duševní porucha (F99)	282	2,49	2,57
Neplodnost (N46, N97)	50	0,44	2,45

<sup>1)</sup> Počet prvních ošetření pro danou diagnózu (pacient může být započítán tolikrát, pro kolik onemocnění byl prvně ošetřen)

<sup>1)</sup> U onemocnění vývojové poruchy v dětství a adolescenci je přepočítáno na 10 000 obyvatel ve věku 0-19 let

### Struktura prvních ošetření pro vybraná onemocnění<sup>1)</sup>



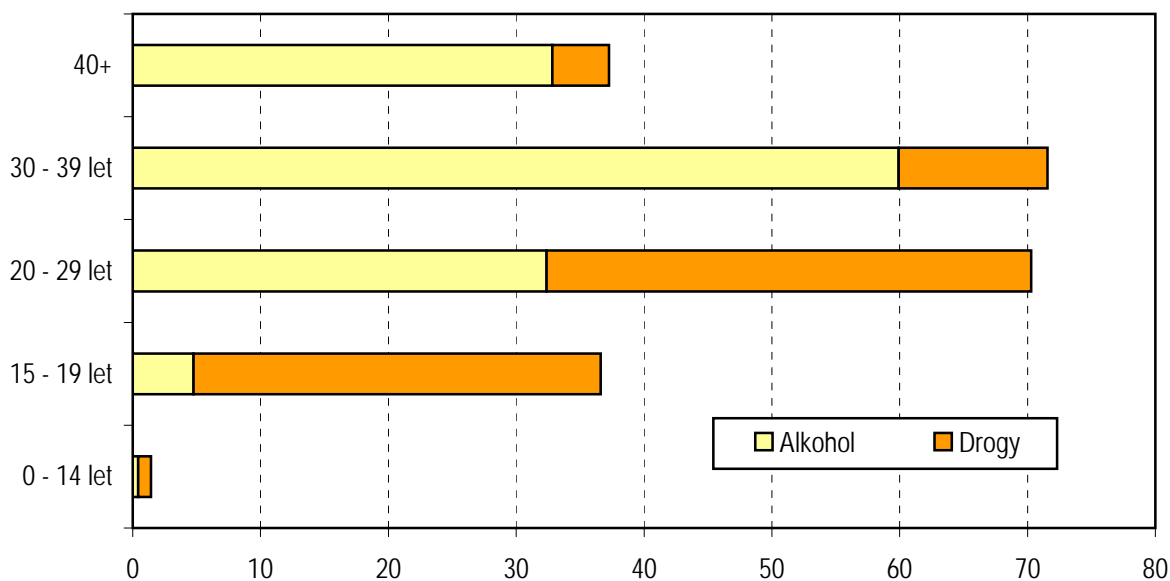
<sup>1)</sup> Jednotkou zjišťování je diagnóza, nikoli pacient, pacient tak může být započítán ve více skupinách diagnóz.

Graf uvádí pouze vybrané diagnózy.

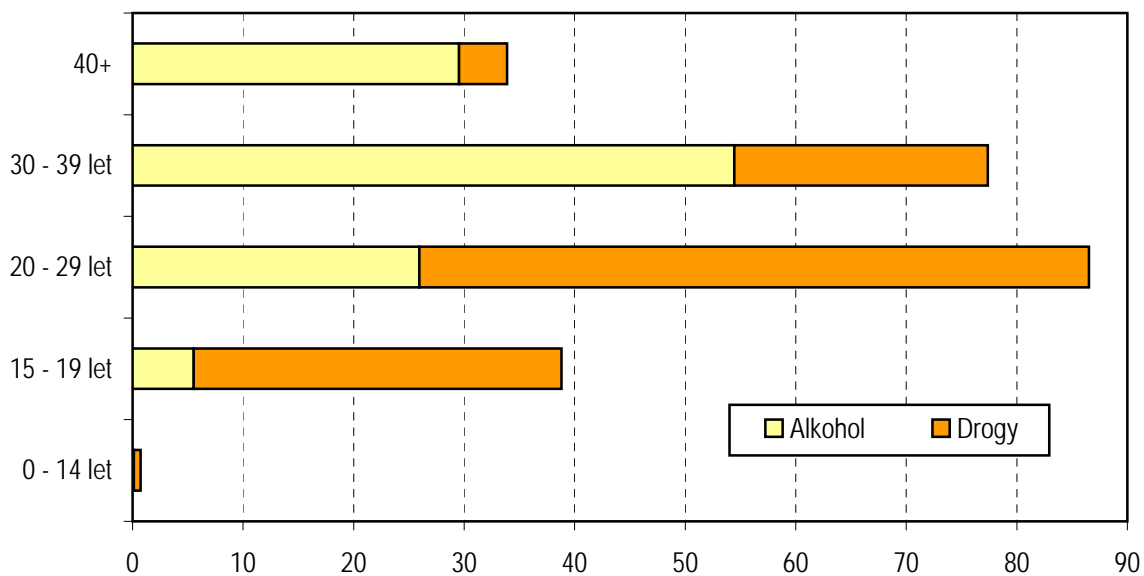
Položka "ostatní" zahrnuje zbývající z vybraných diagnóz, ne ze všech, které se mohou vyskytnout.



**Pacienti ambulantních pracovišť AT  
dle užívané psychoaktivní látky na 10 tisíc obyvatel  
dané věkové skupiny v kraji**



**Pacienti ambulantních pracovišť AT  
dle užívané psychoaktivní látky na 10 tisíc obyvatel  
dané věkové skupiny v ČR**



## Vyžívání lůžkového fondu psychiatrických oddělení nemocnic a odborných léčebných ústavů (OLÚ) a zatížení zdravotnických pracovníků

Ukazatel	Nemocnice		OLÚ	
	kraj	ČR	kraj	ČR
Počet oddělení	4	28	2	28
Počet pracovníků <sup>1)</sup>				
lékaři	20,45	133,29	36,37	449,61
ZPBD <sup>2)</sup>	87,03	468,45	269,64	2 782,11
sestry <sup>2)</sup> u lůžka	83,63	436,29	252,64	2 624,67
ZPOD <sup>2)</sup> u lůžka	18,00	123,00	76,83	1 186,63
Průměrný počet lůžek	227,00	1 320,00	780,00	9 325,90
Průměrný denní stav obsazených lůžek				
celkem	183,6	1 041,8	741,9	8 569,8
na 1 lékaře	9,0	7,8	20,4	19,1
na 1 sestru <sup>2)</sup> u lůžka	2,2	2,4	2,9	3,3
Počet lékařů na 100 lůžek	9,01	10,10	4,66	4,83
Počet ZPBD <sup>2)</sup> na 100 lůžek	38,34	35,49	34,57	29,90
Počet hospitalizovaných	2 846	18 392	3 405	42 362
Nemocniční letalita	1,4	2,4	26,4	39,8
Využití lůžek ve dnech	295,2	288,1	347,2	335,4
Průměrná ošetrovací doba	23,6	20,7	79,5	73,8
Prostoj lůžek <sup>3)</sup>	5,0	4,1	4,1	5,6

<sup>1)</sup> Součet úvazků

<sup>2)</sup> Zdravotničtí pracovníci dle zákona č. 96/2004 Sb.

ZPBD - zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí bez odborného dohledu (§ 5 - § 21)

sestry - všeobecné sestry a porodní asistentky (§ 5 - § 6)

ZPOD - zdravotničtí pracovníci nelékaři pod odborným dohledem nebo přímým vedením (§ 29 - § 42)

<sup>3)</sup> Ve dnech na 1 hospitalizovaného z lůžek schopných provozu

Seznam nemocnic v kraji s psychiatrickým oddělením: Nemocnice - Vazební věznice Brno  
Vojenská nemocnice Brno  
Fakultní nemocnice Brno  
Nemocnice Znojmo, p.o.

Seznam OLÚ v kraji s psychiatrickým oddělením: Psychiatrická léčebna Brno (dvě oddělení)

### Personální zajištění a kapacita psychoterapeutických stacionářů

Území	Počet míst k 31.12.2005	Počet <sup>1)</sup>		
		lékařů	ZPBD <sup>2)</sup>	psychologů
Jihomoravský kraj	125	3,00	3,70	1,80
ČR	291	23,84	20,67	26,15

Území	Počet pacientů			
	celkem	na 1 lékaře <sup>1)</sup>	na 1 psychologa <sup>1)</sup>	na 10 000 obyvatel
Jihomoravský kraj	471	157,0	261,7	4,17
ČR	7 548	316,6	288,6	7,38

<sup>1)</sup> Součet úvazků, vč. smluvních

<sup>2)</sup> ZPBD - zdravotničtí pracovníci nelékaři s odbornou způsobilostí bez odborného dohledu dle zákona č. 96/2004 Sb. o nelékařských povoláních § 5 - § 21

Seznam zařízení v kraji s psychoterapeutickou péčí: Psychiatrická léčebna Brno  
Denní psychoterapeutické sanatorium Elysium -  
Sdružení Podané ruce